

JAARVERSLAG DEC VRIJE UNIVERSITEIT 2002

Inleiding

Gedurende het verslagjaar heeft de dierexperimentencommissie (DEC) advies uitgebracht aan één vergunninghouder dierproeven, t.w. de Vrije Universiteit te Amsterdam.

De DEC komt in principe elf maal per jaar bijeen in plenaire vergadering. De commissie beoordeelt ingediende aanvragen dierproeven en voorziet deze van advies. Wanneer geen definitief advies kan worden gegeven op basis van de beschikbare informatie, wordt de onderzoeker in eerste instantie verzocht een nadere toelichting te geven. Zonodig wordt de onderzoeker verzocht om de aanvraag te herzien. Beoordeling van aanvullende informatie en/of herziene versies vindt doorgaans plaats door de kleine commissie van de DEC (petit comité ofwel PC-DEC). Daarnaast behandelt de PC-DEC de volgende zaken:

- verzoeken tot wijziging van reeds van positief advies voorziene aanvragen
- verzoeken tot verlenging van de geldigheidsduur van adviezen
- kleinschalige dierproeven (pilotexperimenten e.d.) waarbij sprake is van beperkte aantallen proefdieren

Aan de PC-DEC gerichte verzoeken kunnen, wanneer de PC-DEC dat wenselijk acht, worden doorverwezen naar de plenaire vergaderingen. De door de PC-DEC afgehandelde zaken worden achteraf plenair behandeld.

Samenstelling van de commissie

Conform het voorstel d.d. 11 maart 2003 van de Keuringsdienst van Waren t.b.v. een uniform format voor de jaarverslagen, worden persoonsgegevens (naam, werkgever) van de leden hier niet vermeld. Onderstaande tabel geeft de situatie aan het eind van het verslagjaar weer:

	<i>deskundigheid</i>	<i>arbeidsverhouding</i>	<i>dierproeven</i>
Voorzitter	ethische toetsing	nee	nee
Vice-voorzitter	alternatieven voor dierproeven	ja	ja
Lid A	ethische toetsing	nee	nee
Lid B	alternatieven voor dierproeven / proefdieren en hun bescherming	nee	nee
Lid C	alternatieven voor dierproeven	nee	nee
Lid D	dierproeven	ja	ja
Lid E	dierproeven	ja	ja
Lid F	statistische toetsing	ja	nee
<i>vacature</i>	proefdieren en hun bescherming	<i>n.n.b.</i>	<i>n.n.b.</i>

Bij de plenaire vergaderingen zijn verder aanwezig de proefdierdeskundige, een proefdierkundig medewerker en de ambtelijk secretaris van de DEC. Laatstgenoemden kunnen de DEC desgevraagd adviseren, maar zijn niet betrokken bij de totstandkoming van adviezen.

De samenstelling van de PC-DEC wisselt en is mede gebaseerd op de beschikbaarheid en respectievelijke deskundigheid van leden. Afhandeling van plenair behandelde aanvragen vindt doorgaans plaats door leden die dit ter vergadering hebben aangegeven. In de overige gevallen wordt de samenstelling van de PC-DEC in eerste instantie bepaald door de secretaris, en desgewenst geamendeerd door de leden.

Organisatie

- 1) De proefdierdeskundige werd in het verslagjaar structureel bijgestaan door een proefdierkundig medewerker (voor 1,0 fte). Sinds 1 november 2001 is de formatie van de DEC secretaris uitgebreid tot 0,7 fte, en wordt deze functie vervuld door een gepromoveerde in de biologie. Een en ander heeft het functioneren van de DEC in het verslagjaar verbeterd.
- 2) De sectie proefdierkunde (proefdierdeskundigen en DEC-secretariaat) is binnen de VU momenteel ondergebracht bij de Dienst voor Veiligheid en Milieu. Hoewel dit organisatorisch wellicht niet een

vanzelfsprekende plaats is voor deze sectie, dient hierin geen verandering te komen. Zowel door de rector magnificus van de VU als door de decaan van de Faculteit der Geneeskunde (VU medisch centrum) wordt onderschreven dat het bewaren van de onafhankelijkheid van de sectie ten opzichte van onderzoekers en andere belanghebbenden bij dierexperimenteel onderzoek van belang is. Om die reden dient de sectie proefdierkunde dan ook niet organisatorisch te worden ondergebracht bij het nieuw te vormen Universitair Proefdiercentrum (UPC).

- 3) Lidmaatschap van de DEC vormt ook voor de interne leden een significante belasting, zowel qua tijd als qua werkzaamheden. In tegenstelling tot de externe leden kunnen zij momenteel geen aanspraak maken op vacatiegelden. Derhalve dient in de komende periode gestreefd te worden naar compensatie in de vorm van een befoning of extra formatie binnen de eigen afdeling.

Aantal vergaderingen

De DEC is in het verslagjaar 11 maal bijeengekomen in plenaire vergadering. De plenaire vergaderingen vinden maandelijks plaats; in augustus wordt niet vergaderd i.v.m. de vakantieperiode.

De PC-DEC behandelt haar zaken in principe per e-mail. Vragen en opmerkingen van DEC-leden, reacties van onderzoekers en bijdragen aan de eventuele daaropvolgende discussie worden door de secretaris verzameld en zonodig weer onder de betrokken commissieleden verspreid. De leden brengen per e-mail advies uit of besluiten zonodig de zaak (alsnog) plenair te laten behandelen. In het verslagjaar heeft de PC-DEC 118 zaken afgehandeld, 71 na voorafgaande plenaire behandeling en 47 direct.

Overzicht van de dierproeven waarover advies is uitgebracht

De dierexperimentencommissie van de Vrije Universiteit heeft in het verslagjaar 160 aanmeldingen in behandeling genomen:

- 113 aanmeldingen zijn plenair behandeld, waarvan
 - 35 direct zijn afgehandeld
 - 78 vervolgens door de kleine commissie en/of in herhaalde plenaire behandeling zijn afgehandeld
- 47 aanmeldingen zijn alleen behandeld door de kleine commissie

De onderstaande tabellen bevatten de 146 aanmeldingen dierproeven waarvoor advies is uitgebracht. Daarnaast zijn in het verslagjaar 10 aanmeldingen gedaan waarvoor op het moment van schrijven (nog) geen advies is gegeven, hetzij omdat zij nog in behandeling zijn (8), hetzij omdat de onderzoeker de aanmelding heeft ingetrokken (2). De vier resterende aanmeldingen betroffen subsidieaanvragen; zie elders.

Volgens de *Dierproevenregeling* d.d. 18 december 1996 dient het verslag van de dierexperimentencommissie per advies informatie te verschaffen over "de duur van de proef". Het is echter niet duidelijk op welke wijze dit begrip moet worden geïnterpreteerd wanneer men spreekt over een verzameling experimenten. De dierexperimentencommissie van de Vrije Universiteit brengt adviezen uit op basis van aanmeldingen die dikwijls meerdere experimenten omvatten, veelal van uiteenlopende aard en duur. Ook binnen één type experiment kan de duur van de proef verschillen, bijvoorbeeld wanneer het einde van de proef afhankelijk is van experimentele parameters. In het hieronder weergegeven overzicht wordt de duur van de proef dan ook niet vermeld.

- a) Onderzoek t.b.v. de toepassing in de mens met betrekking tot de ontwikkeling van geneesmiddelen [03]

periode waarvoor toestemming	advies	evt. voorwaarden
1 jaar	positief	Resultaten van het hier aangemelde onderzoek dienen aan de DEC en de proefdierdeskundige te worden gerapporteerd. Bedoelde rapportage dient gedetailleerd inzicht te verschaffen in de aantallen en aard van de dieren die voor gespecifi-

		ceerde (deel)vraagstellingen zijn gebruikt. Hierbij dient eveneens specifiek aandacht te worden besteed aan het gebruik van alternatieven, en waarom dit in voorkomende gevallen niet mogelijk is geweest.
--	--	--

- b) Onderzoek t.b.v. de toepassing in de mens met betrekking tot de ontwikkeling van medische hulpmiddelen of toepassingen [05]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>evt. voorwaarden</i>
1 jaar 3 maanden	positief	-

- c) Onderzoek met betrekking tot stoffen die schadelijk (kunnen) zijn voor het milieu (anders dan hierboven bedoeld) [22]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>evt. voorwaarden</i>
4 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-

- d) Het herkennen of opsporen van andere lichamelijke kenmerken bij de mens (bijv. zwangerschap) [25]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>evt. voorwaarden</i>
3 maanden	positief	-

- e) Het verschaffen of ontwikkelen van kennis van het menselijke of dierlijke lichaam of van handvaardigheid in het verrichten van ingrepen daarop [29]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>evt. voorwaarden</i>
3 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht om daar waar mogelijk gebruik te maken van surplusdieren.
8 maanden	positief	-
8 maanden	positief	U wordt verzocht waar mogelijk gebruik te maken van surplusdieren. Daarnaast stelt de DEC het ten eerste op prijs wanneer u de eventuele resultaten van experimenten gedaan in het kader van de instructie na afloop aan de commissie rapporteert.
7 maanden	positief	U wordt verzocht waar mogelijk gebruik te maken van surplusdieren. Daarnaast stelt de DEC het ten eerste op prijs wanneer u de eventuele resultaten van experimenten gedaan in het kader van de instructie na afloop aan de commissie rapporteert.
2 jaar	positief	-
1 maand	positief	De DEC onderkent dat op dit moment geen adequate en didactisch toereikende alternatieven beschikbaar zijn voor het betreffende onderwijs. Mochten deze in de toekomst beschikbaar komen, dan zal zij bij eventuele volgende aanmeldingen wellicht tot een andere afweging komen.
1 maand	positief	-
1 maand	positief	-
1 maand	positief	-

- f) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot kanker bij de mens (exclusief het vaststellen van potentiële carcinogenen) [30]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>evt. voorwaarden</i>
1 jaar	positief	-
8 maanden	positief	-
5 maanden	positief	-
4 maanden	positief	-
4 maanden	positief	-
6 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar 10 maanden	positief	-
8 maanden	positief	-
4 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar 6 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar	positief	Het welzijn van de dieren dient gedurende de eerste zes uur na injectie van de celsuspensie regelmatig, en in ieder geval ook aan het eind van deze periode, te worden gecontroleerd, teneinde in het geval van ongerief t.g.v. mogelijke (long)embolieën tijdig te kunnen ingrijpen.
6 maanden	positief	-
8 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht het daadwerkelijk opgetreden ongerief achteraf in de jaarregistratie te vermelden.
1 jaar 1 maand	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar 4 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht de resultaten van het pilot-experiment met 2 dieren aan de DEC en de proefdierdeskundige te rapporteren alvorens de rest van het experiment uit te voeren. Tijdens de observatieperiode dient per dier een accuraat narcoseverslag te worden bijgehouden. De onderzoeker wordt verzocht kopieën van deze verslagen na afloop aan de proefdierdeskundige te doen toekomen.
1 jaar 2 maanden	positief	-
2 jaar	positief	De onderzoeker wordt verzocht het daadwerkelijk opgetreden ongerief achteraf in de jaarregistratie te vermelden.
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
5 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
8 maanden	positief	-
6 maanden	positief	-
6 maanden	positief	Eventuele uitval van dieren dient te worden gemeld in een terugrapportage aan de DEC. Indien echter de uitval het gevolg is of lijkt te zijn van de toegepaste anesthesie wordt u verzocht hierover direct contact op te nemen met de proefdierdeskundige.
5 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar 6 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	Het verdient aanbeveling om waar mogelijk ether te vervangen door een moderner en welzijnsvriendelijker inhalatieanestheticum, zoals Isofluraan.
2 jaar	positief	Na uitvoering van het eerste deel van de studie (met 60 dieren) dienen gegevens omtrent inname van de gemodificeerde voeders, alsmede eventuele resultaten van het experiment, aan DEC en proefdierdeskundige te worden gerapporteerd. Pas na ontvangst hiervan zal advies worden uitgebracht t.a.v.

		het tweede deel van de studie.
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-

- g) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot hart- en vaatziekten bij de mens [31]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>evt. voorwaarden</i>
6 maanden	positief	-
4 maanden	positief	-
6 maanden	positief	-
8 maanden	positief	-
3 maanden	positief	-
1 jaar 6 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar 6 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht de resultaten van dit pilot-experiment te rapporteren aan de DEC. Dit advies betreft uitsluitend experimenten 1 en 2 van bovengenoemde aanmelding; experimenten 3 en 4 worden behandeld onder codering [...].
1 jaar 6 maanden	positief	-
8 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht gegevens omtrent het welslagen alsmede andere resultaten van dit pilotexperiment schriftelijk te rapporteren aan de DEC en de proefdierdeskundige.
7 maanden	positief	De onderzoeker wordt verzocht gegevens omtrent het welslagen alsmede andere resultaten van dit pilotexperiment schriftelijk te rapporteren aan de DEC en de proefdierdeskundige.
2 jaar	positief	-
6 maanden	positief	-
1 jaar	positief	-
1 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-

- h) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot geestesziekten of ziekten van het zenuwstelsel bij de mens [32]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>evt. voorwaarden</i>
11 maanden	positief	-
1 jaar	positief	-
1 jaar	positief	-
2 jaar	positief	De onderzoeker wordt verzocht de resultaten van experimenten 1 tot en met 3.1 te rapporteren aan de DEC en de proefdierdeskundige alvorens aan te vangen met experimenten 3.2 tot en met 3.4.
2 jaar	positief	De onderzoeker wordt verzocht de resultaten van de pilot en de eerste serie experimenten (pilot en tests bij één concentratie; 135 dieren) aan de DEC en de proefdierdeskundige te rapporteren. Positief advies voor de vervolgentoetsen (bepaling dosis-respons relaties; 77 dieren) wordt slechts verleend bij positief resultaat en na ontvangst van de terugrapportage.
2 jaar	positief	De onderzoeker wordt verzocht keelholte, slokdarm en maag

		van de dieren postmortaal te controleren op eventuele schade t.g.v. herhaalde intraorale toediening, en deze resultaten aan DEC en proefdierdeskundige te rapporteren.
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
10 maanden	positief	-
2 jaar	positief	De resultaten van deze studie worden jaarlijks gerapporteerd aan DEC en proefdierdeskundige, waarbij tenminste wordt aangegeven (a) hoeveel dieren voor welke experimenten zijn gebruikt, (b) welke resultaten de afzonderlijke experimenten hebben opgeleverd, (c) hoeveel dieren 'verloren' zijn gegaan en met welke reden, en (d) welk ongerief bij de experimenten daadwerkelijk is opgetreden.
2 jaar	positief	-
1 jaar 1 maand	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar 8 maanden	positief	Ethernarcose dient op een zo kort mogelijke termijn te worden vervangen door een meer moderne en minder ongerief veroorzakende vorm van anesthesie, zoals bijvoorbeeld inhalatieanesthesie met isofluraan. Bij toekomstige aanmeldingen zal het gebruik van ethernarcose niet meer worden toegestaan.

- i) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot andere ziekten bij de mens [33]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>evt. voorwaarden</i>
6 maanden	positief	-
1 jaar	positief	-
2 jaar	positief	Het aantal boosterimmunisaties dient beperkt te blijven tot maximaal twee. Ingeval van ulceraties of ander ernstig ongerief t.g.v. de immunisaties met FCA dienen de dieren, eventueel na overleg met de proefdierdeskundige, te worden geëuthanaseerd.
2 jaar	positief	-
1 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar	positief	-
1 jaar	positief	-
6 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	1) De onderzoeker wordt verzocht de resultaten van het pilot-experiment (P) aan DEC en proefdierdeskundige te rapporteren alvorens een aanvang te nemen met experimenten A en B. 2) De proefdierdeskundige dient in staat te worden gesteld de experimenten bij te wonen en dient derhalve geruime tijd tevoren van tijdstip en plaats van uitvoering van de individuele experimenten op de hoogte te worden gesteld. 3) Beoordeling en registratie van het welzijn van de dieren in experiment B2 dient, m.n. op dagen 7-10, mede te geschieden door een ervaren dierversorger van het KDL. De bevindingen van deze persoon worden expliciet in welzijnsdagboek en -evaluatie verwerkt en aan de proefdierdeskundige overlegd.
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	De onderzoeker wordt verzocht bloed- en weefselmonsters te verzamelen en deze op te slaan t.b.v. eventuele latere analyse. Tevens wordt de onderzoeker verzocht de resultaten en

		conclusies van deze studie na afloop aan de DEC te rapporteren. De DEC hecht grote waarde aan het beschikbaar komen van methoden om de serumspiegels van (de in het kader van dit onderzoek relevante) hormonen te kunnen bepalen, en wil de onderzoekers bij deze dan ook aansporen om de mogelijkheden hiertoe te onderzoeken.
8 maanden	positief	De proefdierdeskundige dient in staat te worden gesteld de experimenten bij te wonen; hij dient derhalve vooraf van de aanvang van geplande experimenten op de hoogte te worden gebracht.
2 jaar	positief	-
5 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	I.v.m. het aanzienlijke ongerief en risico van uitval moet de proefdierdeskundige in staat worden gesteld de dieren tijdens het experiment te allen tijde te inspecteren en handelingen met de dieren bij te wonen. Derhalve dient de proefdierdeskundige steeds minimaal drie weken voor aanvang van een (deel)experiment daarvan op de hoogte te worden gesteld.
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
1 jaar 6 maanden	positief	-

- j) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking tot andere lichamelijke kenmerken bij de mens [34]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>evt. voorwaarden</i>
1 jaar 5 maanden	positief	-
1 jaar 6 maanden	positief	De onderzoeker dient een scoringslijst bij te houden van de mate van ongerief.
2 jaar	positief	-
1 jaar 7 maanden	positief	-
9 maanden	positief	-

- k) Een antwoord te verkrijgen op een wetenschappelijke vraag met betrekking een andere wetenschappelijke vraag [37]

<i>periode waarvoor toestemming</i>	<i>advies</i>	<i>evt. voorwaarden</i>
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	Voorafgaand aan de studie wordt een pilotexperiment uitgevoerd (met 10 muizen). De resultaten van dit experiment dienen aan DEC en proefdierdeskundige te worden gerapporteerd alvorens toestemming wordt verleend voor uitvoering van het resterende deel van de studie. De proefdierdeskundige dient in staat te worden gesteld de experimenten (inclusief pilot) bij te wonen; hij dient derhalve vooraf van de aanvang van geplande experimenten op de hoogte te worden

		gebracht.
2 jaar	positief	-
10 maanden	positief	-
2 maanden	positief	De resultaten van het hier aangemelde onderzoek dienen aan de DEC te worden gerapporteerd, waarbij specifiek wordt aangegeven hoeveel dieren voor welke (deel)vraagstellingen zijn gebruikt
2 jaar	positief	-
2 jaar	positief	1) De resultaten van het onderzoek worden jaarlijks aan de DEC gerapporteerd. Hierbij wordt ten minste informatie verschaft over de volgende punten: hoeveel dieren, met welke modificaties, voor welke experimenten zijn gebruikt; welk ongerief hierbij daadwerkelijk is opgetreden (i.c. de welzijnsregistratie); welke resultaten deze experimenten hebben opgeleverd; hoeveel dieren 'verloren zijn gegaan' (aan mislukte experimenten, e.d.); welke bijdrage de behaalde resultaten hebben geleverd aan de verwezenlijking van de in de aanmelding geformuleerde doelen. 2) Geplande experimenten met nieuwe transgene lijnen worden vóóraf gemeld aan de proefdierdeskundige en aan de secretaris van de DEC; wanneer daar aanleiding toe bestaat (b.v. wanneer de proeven op enigerlei wijze buiten het kader van deze aanmelding lijken te vallen) worden deze experimenten ter beoordeling doorverwezen naar de DEC.
2 jaar	positief	<i>zie hierboven</i>
2 maanden	positief	Dit tijdelijke advies betreft maximaal 150 dieren. Een definitief advies t.a.v. het gebruik van de resterende dieren zal worden gegeven na behandeling van de volledige aanmelding [...].
1 maand	positief	<i>zie hierboven</i>
2 maanden	positief	Van de onder punt 5.1 genoemde gedragstesten kan binnen de beperkingen van het tijdelijke advies slechts de 'Radial Maze' worden toegepast. Dit tijdelijke advies betreft maximaal 50 dieren. Een definitief advies t.a.v. het gebruik van de resterende dieren en de andere gedragstesten zal worden gegeven na behandeling van de volledige aanmelding FGA 02-04.
1 maand	positief	<i>zie hierboven</i>
6 maanden	positief	U wordt verzocht om, met het oog op mogelijk vervolgonderzoek naar de hormonale regulatie van de onderzochte effecten, tijdens deze studie reeds bloedmonsters te verzamelen.
2 jaar	positief	-
6 maanden	positief	De DEC zal pas advies uitbrengen m.b.t. aanmelding [...] nadat informatie over het verloop en de resultaten van dit pilotexperiment zijn ontvangen.
2 jaar	positief	-
1 jaar	positief	-
3 maanden	positief	-
9 maanden	positief	-
2 jaar	positief	De proefdierdeskundige dient in staat te worden gesteld de experimenten bij te wonen; hij dient derhalve vooraf van de aanvang van geplande experimenten op de hoogte te worden gebracht.
1 jaar 2 maanden	positief	-
1 jaar 8 maanden	positief	-
2 jaar	positief	-
3 maanden	positief	-
1 jaar	positief	-
2 jaar	positief	De resultaten van het hier aangemelde onderzoek dienen aan

		de DEC en de proefdierdeskundige te worden gerapporteerd, waarbij specifiek wordt aangegeven hoeveel dieren voor welke (deel)vraagstellingen zijn gebruikt.
n.v.t.	negatief	-

Naast bovengenoemde aanmeldingen dierproeven heeft de dierexperimentencommissie 4 aanmeldingen ten behoeve van subsidieaanvragen behandeld. Hierbij geeft de commissie in een brief aan de subsidievragers aan of zij in principe al dan niet bezwaar heeft tegen het beschreven onderzoeksproject. Hierbij wordt nog geen advies uitgebracht over daadwerkelijke dierproeven. Ingeval van toekenning van de subsidie dienen de dierexperimenten alsnog op de gebruikelijke wijze te worden aangemeld en getoetst.

Aantallen proefdieren

De onderstaande tabel geeft de aantallen proefdieren weer die jaarlijks aan de Vrije Universiteit zijn gebruikt, voor de periode 1995 tot en met het verslagjaar. Na een initiële daling nemen sinds het jaar 2000 de aantallen weer toe. In hoeverre hier daadwerkelijk sprake is van een trendbreuk valt op dit moment niet met zekerheid te zeggen.

Diersoort	2002	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995
Muizen	3867	4428	3019	3355	4533	7207	9523	8120
Muizen transgeen	1607	533	566	639	0	0	0	0
Ratten	6616	7538	5599	6609	7368	7656	8942	9803
Ratten transgeen	0	25	0	0	0	0	0	0
Hamsters	0	0	77	110	794	476	362	679
Cavia's	119	71	200	307	449	468	691	713
Gerbils	0	25	0	0	0	0	0	0
Konijnen	85	12	51	110	123	172	119	91
Varkens	0	22	28	15	6	6	15	0
Geiten en schapen	28	4	47	43	70	81	60	53
Honden	0	0	0	0	0	3	0	0
Katten	0	0	0	0	0	0	0	0
Vogels	1076	202	124	127	21	26	26	40
Reptielen	0	0	0	0	0	1	0	62
Amfibieën	30	39	66	31	25	14	73	91
Vissen	216	148	201	249	300	267	25	0
Vissen transgeen	67	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	13711	13047	9978	11595	13689	16377	19836	19652

Knelpunten

Bij de uitvoering van haar werkzaamheden werd de DEC in het verslagjaar geconfronteerd met de volgende knelpunten:

- 1) De DEC betreurt het dat zij niet tijdig is geïnformeerd over de oprichting van een nieuw biomedisch onderzoeksinstituut aan de Vrije Universiteit. De commissie werd in het verslagjaar onverwacht geconfronteerd met aanmeldingen voor nieuwe typen onderzoek — zowel qua gebruikte technieken als qua vraagstelling — op een moment dat de betrokken onderzoekers en benodigde infrastructuur reeds op de universiteit aanwezig waren. De DEC heeft dan ook niet vooraf een oordeel kunnen vellen over de dierethische aspecten van de onderzoekslijn zelf. Daarnaast zal de oprichting van het instituut naar verwachting leiden tot een toename van het totale aantal dierproeven aan de Vrije Universiteit.
- 2) Implementatie van een geautomatiseerd registratiesysteem voor dierproeven en proefdieren in het proefdiercentrum is dringend gewenst. Een dergelijk systeem zal onder meer de mogelijk-

- heden ter controle van de welzijnsregistratie en -evaluatie en op de naleving van door de DEC gestelde voorwaarden kunnen verbeteren. Daarnaast zal het onderzoekers naar verwachting in staat stellen om meer efficiënt gebruik te maken van binnen de faciliteit aanwezige surplusdieren.
- 3) Tussen de DEC en onderzoekers ontstaat regelmatig discussie over de noodzaak van toepassing van anesthesie bij terminatie door middel van cervicale dislocatie of decapitatie. Met name bij onderzoek aan de hersenen legt de DEC zich regelmatig neer bij het argument dat anesthesie het onderzoek zou verijdelen en de publicatie van de resultaten zou belemmeren. Voornaamste probleem hierbij is dat noch de onderzoeker noch de DEC beschikken over voldoende empirische gegevens om de respectievelijke standpunten te ondersteunen. De DEC vestigt op dit punt haar hoop dan ook op regelgeving.
 - 4) Op het gebied van kooiverrijking bestaat nog veel onduidelijkheid. Zowel bij onderzoekers als bij de DEC komt regelmatig de vraag naar voren welke vormen van kooiverrijking geschikt en toereikend zijn voor welke diersoorten. Verwacht mag worden dat een gebrek aan concrete informatie op dit punt in bepaalde gevallen kan leiden tot suboptimale of zelfs inadequate toepassing van kooiverrijking. De DEC acht de toepassing van adequate kooiverrijking uiteraard wenselijk en is derhalve in afwachting van duidelijke protocollen en regelgeving dienaangaande.